

Čo trápi deti v materskej škole

POPIS

Obdobie materskej školy je pre deti obdobím mnohých výziev. Z pohľadu dospelého by sa mohlo zdať, že ide o etapu, kde sa deti hrajú a vytvárajú priateľstvá a učia sa fungovať bez rodičov. Niekedy by sa dospelý chcel vrátiť do detských čias a nechcel by chodiť do práce plnej povinností. Ak však chvíľu zostane v spomienkach na materskú školu, začnú sa mu vybavovať rôzne útržky, ako vône alebo jedlá, skrinky alebo hračky, niektorí kamaráti, ale aj „nepriatelia“. Alebo prístup niektorej učiteľky, možno nie konkrétne slová, ale spôsob, akým komunikovala alebo s deťmi trávila čas. Prípadne, ako to bolo, keď rodič ráno odchádzal alebo popoludní prichádzal. Vybaviť sa môže zábava i povinnosti, príjemné ale i nepríjemné spomienky.

Je to naozaj významná životná etapa pre dieťa s množstvom zmien. Ovplyvňuje ho po kognitívnej stránke nadobúdaním vedomostí, vytvára prostredie pre zvedavosť, podporuje rozvoj reči a komunikácie, rozvoj motoriky, pripravuje na školu a zároveň rozvíja emocionálnu a schopnosť fungovania v sociálnych vzťahoch s rovesníkmi i dospelými, učí sa postarať samé o seba alebo o iných. Na druhej strane prináša obdobie v materskej škole aj trápenia a problémy, ktorým dieťa čelí.

ŤAŽKOSTI A VÝZVY

Deti počas materskej školy spracúvajú odlúčenie od rodičov, adaptujú sa na režim, sú podporované k výkonom, k prijateľnému správaniu v skupine a učia sa fungovať vo vzťahoch mimo rodiny.

Jedna z prvých ťažkostí, ktorá môže nastať, je odlúčenie od blízkych osôb, od rodičov. Dieťa zostáva v prostredí bez opory a učí sa to zvládať. Overuje si osoby (deti a učiteľia), s ktorými bude tráviť tak veľa času. Vnútorne prežívajú často neistotu, obavy a stratu blízkosti rodiny.

Deti v škôlke môžu trápiť základné potreby, ktoré istým spôsobom dostávali v primárnej rodine a teraz sú naplnené, ale iným spôsobom. Veľa detí má v škôlke ťažkosti so stravou (dostávajú jedlo, ktoré je dané a obmedzí sa ich možnosť výberu), s chodením na toaletu (samostatnosť a zároveň spoločné priestory), s poobedným spánkom (riadený odpočinok, ale medzi viacerými deťmi, pričom sa učia selektovať podnety, aby sa nerozptyľovali).

Začínajú sa porovnávať na úrovni výkonov. Zaoberajú sa tým, ako sa na nich pozerá pani učiteľka, ako ich vníma. Hodnotí ich prácu (ako spievajú, kreslia, tancujú, ako si zapamätávajú báseň). Porovnávajú sa s inými deťmi a okrem spomínaných výkonov aj

napríklad vo výzore, v oblečení, v darčekom, v hre alebo v akejkolvek činnosti, kto bude prvý a lepší.

Už v škôlke si deti hľadajú svoje postavenie a pozorujú, že niektoré deti sú obľúbenejšie u učiteľov, iné sú zaujímavé pre ostatné deti. Riešia otázku prijatia medzi sebou. Jedna dôležitá výzva dieťaťa v materskej škole je schopnosť podeliť sa o niečo, prevažne o hračky. Veci, s ktorými sa doteraz doma hrali, boli hlavne ich, tu sú spoločné. Rovnako si uvedomujú, že veci, ktoré sú ich, si musia strážiť. Nemusia byť už tam, kde si ich položili, ako to je doma. Učia sa fungovať v skupine aj tým, že je často potrebné čakať v rade, počkať na ostatných (napr. kým sa oblečú). Ísť na prechádzke stále pri sebe a spoločným tempom si vyžaduje tiež vyššiu sebakontrolu.

Deti sú zároveň pozorované ostatnými a usmerňované na úrovni správania. Dostávajú spätnú väzbu, či je ich správanie prijateľné alebo neprijateľné. Učia sa dodržiavať pravidlá a preberať zodpovednosť za svoje správanie, prípadne niešť za svoje „rozhodnutia“ následky. V tejto oblasti môže vystúpiť do popredia nesúlad medzi výchovným prístupom v rodine a zadávanými hranicami doma v porovnaní s pravidlami a hranicami v materskej škole. Dieťa je zmätené alebo si ťažšie osvojuje nové spôsoby správania.

VÝCHOVNÉ CHYBY

Niekedy to, že sa niečo deje, rodič spozoruje sám v krátkych momentoch, keď vidí dieťa v materskej škole, niekedy vidí iba dôsledky (dieťa sa inak správa, niečo mu chýba, hovorí o niečom často a s rozrušením). Inokedy sa dozvedá o probléme od učiteľa alebo iných rodičov. Chybou by však bolo, ak by urobil rodič unáhlené závery bez dostatku informácií z prostredia. Nie je efektívnym riešením ani obviňovanie okolia. Odmietanie postupov v materskej škole alebo podpora dieťaťa v nepraktickom správaní, môže v konečnom dôsledku prehľbovať nespokojnosť dieťaťa v škôlke. Iným neefektívnym riešením je zjavné odmietanie problému, zľahčovanie alebo očakávanie, že sa s tým dieťa popasuje samo.

Ako je dôležitá komunikácia s učiteľmi, tak je dôležitá komunikácia aj so samotným dieťaťom.

Pre odhalenie detských trápení je podstatné porozumenie posolstva zo života dieťaťa (čo ho trápi) a odovzdanie posolstva rodiča pre dieťa (ako to môžu zvládnuť).

NÁPRAVA A RIEŠENIA

Ako pomôcť dieťaťu, keď sa s niečím trápi? Pri ťažkostiach detí, ktoré chodia do školy je najvhodnejším spôsobom, ako preskúmať, čo všetko dieťa trápi a spoločne nájsť riešenie, rozhovor. U predškolských detí je rozhovor ťažší. Vzhľadom k vývinovej úrovni nedokážu deti uchopiť tak komplexne situáciu a zároveň nedozrel slovný prejav. Ak by sme mali v tomto období podporiť komunikáciu a riešenie problémov s dieťaťom, zamerajme sa na ich prirodzený **komunikačný prostriedok** a to **hru**.

Hra podporuje dozrievanie a fungovanie vo vzťahoch. Hra je prostriedok na precvičovanie rečových, motorických a kognitívnych schopností. V oblasti vzťahov podporuje u dieťaťa komunikáciu s okolím, dieťa si cez ňu osvojuje sociálne zručnosti, preskúmava vzťahy medzi ľuďmi, napodobňuje vzory vo svojom okolí alebo sa učí

zvládaníu konfliktov. Dieťa vyjadruje svoje pocity a získava pocit kontroly nad situáciou. Vyjadruje aj zložité skutočnosti, ktoré nevie vyjadriť slovne a zároveň sa týmto spôsobom vyrovnáva s ťažkými situáciami.

Cieľom rodiča je teda u dieťaťa podporiť samostatnú alebo spoločnú hru, aby sa o ňom veľa dozvedel. Jednak trávi s dieťaťom čas, a jednak sa učí rozumieť tomu, čo prežíva dieťa, čo sa deje v jeho svete jeho očami.

Hra umožní aspoň symbolicky uspokojiť pranie dieťaťa, ktoré v realite nemôže uskutočniť. Keďže sa musí neustále prispôbovať požiadavkám okolitého sveta (a nie vždy tomu rozumie), v hre sa môže aspoň na čas správať podľa svojich prání a podľa vlastných potrieb. Naplňajú sa jeho potreby, uvoľňuje sa jeho napätie. V hre je slobodnejšie ako v realite a môže svoj problém spracovať, ako chce. Znova si prehrá udalosť, ktorej nerozumelo alebo sa ho dotkla a zranila. Zároveň nájde vhodné riešenie (napríklad sa bojí psa a v hre ho môže pes poslúchať).

Hra s nejakou konkrétnou témou, môže byť nácvikom spoločenských rolí a dieťa si s rodičom nacvičuje spôsob riešenia situácií v materskej škole. Dieťa sa v hre stavia aj do neprijemných situácií, pričom je stále v bezpečnom prostredí hry. Dieťa si vyskúša role, ktoré v realite mať nemôže (často sa hrá na pani učiteľku; na rodičov, ktorí musia ísť do práce).

Hlavné benefity hry sú, že dieťa vyjadruje rodičovi svoje posolstvo podľa toho, ako sa správa, ako sa cíti pri hre a akú tému prehráva. Ventiluje a spracováva, čo sa udialo. Skúša si iné varianty, ako by to mohlo zvládnuť. Rodič môže vstupovať do hry práve svojimi nápismi, ako by sa to dalo zvládnuť.

Iným variantom, ako komunikovať dieťaťu nejaké posolstvo alebo formovať jeho názor je cez *rozprávky a príbehy*. Rozprávka zodpovedá svojím obsahom tomu, ako deti v predškolskom veku premýšľajú. Dej rozprávky je väčšinou zjednodušený a riadi sa jasnými pravidlami. Deti mu dobre rozumejú. Postavy sú určené ako dobré alebo zlé, deti jasne vidia rozdiel v správaní postáv. Zároveň príbeh dodáva nádej, nakoľko dobro víťazí nad zlom. Významne liečivý efekt má stotožnenie sa s hrdinom (postava, ktorá má problémy). Umožňuje deťom, aby sa *učili akceptovať seba so svojimi pocitmi, vlastnosťami a prejavmi*, dobrými alebo zlými. Hlavná postava môže byť napríklad malá, slabá, škaredá, opustená a pod., no počas príbehu preukazuje svoje ďalšie dôležité vlastnosti, *rieši ťažké situácie* a dochádza k premene. Okolie ju spozná, aká skutočne je a ocení to. Bude prijatá a ľúbená. Dôležitý moment v príbehu býva, že niekto danú postavu už dopredu podporí alebo jej vyjadří *dôveru, že to zvládne* (v skutočnosti je to úloha rodiča).

Prakticky to znamená, že rodič vyhľadá rozprávku, v ktorej sa udeje podobný príbeh ako jeho dieťaťu a spoločne si ho prechádzajú. Číta si s dieťaťom príbeh. Môže si ho spoločne s dieťaťom zahrať ako divadlo, kresliť alebo inak znázorňovať. Urobiť ho autentickejším. Nechá dieťa inšpirovať sa, ako sa s nejakým problémom popasovali iní, ako ho zvládli.

Ak by sa žiadny príbeh nehodil k danej téme, rodič si môže vymyslieť vlastný (na témy - ako sa nebať byť sám; ako sa jedlo stane posilou pre hrdinu; ako sa vie hrdina podeliť o svoj poklad s ostatnými a pod.).

Zámerom spomínaných aktivít je vstúpiť do sveta dieťaťa, porozumieť mu, zmeniť uhol pohľadu a pomôcť mu zvládnuť ťažkosti. Zároveň si to vyžaduje od rodiča odvahu

vstúpiť do sveta hry, fantázie a byť na istý čas vnímavý, čo môže trápiť deti v materskej škole.

ODPORÚČANIA, ODKAZY A KONTAKTY

Pri komunikácii s okolím:

- Overujte si u učiteľa v materskej škole, čo dieťa prežíva. Spoločne vypracujte riešenie, ako by sa dalo s daným problémom pomôcť.
- Podporujte pravidlá doma i v materskej škole.
- Doprajte dieťaťu čas na adaptáciu, kým razantne zakročíte.
- Neočakávajte ihneď zmenu v správaní, ale oceňujte aj malé pokroky.
- Vyhľadajte pomoc napr. v CPPPaP, pokiaľ má dieťa dlhodobu vážne problémy a má to dopad na jeho psychické alebo fyzické zdravie (dlhodobu nezvláda odlúčenie od rodiča, odmieta sa stravovať, prejavuje sa agresívne voči ostatným deťom, izoluje sa od ostatných detí a pod.).

Literatúra:

BREMISOVÁ, CH. 2018. *Dětská psychoterapie a poradenství*. Triton. Praha. 2018. 528 s. ISBN 9788075535108.

HERNÍKOVÁ, E., 10 pozitív, ktoré čaká vaše dieťa v materskej škole. *Eduworld.sk - Portál o vzdelávaní a sebarozvoji*. [online]. [cit. 2021-01-20]. Dostupné na internete: <https://eduworld.sk/cd/eliska-herinkova/5015/10-pozitiv-ktore-vase-dieta-cakaju-v-materskej-skole>

KONÍČKOVÁ J., Čo spôsobuje problémové správanie detí v materskej škole? *Eduworld.sk - Portál o vzdelávaní a sebarozvoji*. [online]. [cit. 2021-01-20]. Dostupné na internete: <https://eduworld.sk/cd/jaroslava-konickova/4444/co-sposobuje-problemove-spravanie-deti-v-materskej-skole>

VÁGNEROVÁ, M. 2017. *Vývojová psychologie dětství a dospívání*. Karolinum. Praha. 2017. 531 s. ISBN 9788024621531.

